

Asianumero: VN/11098/2025

"Optikon vastaanottoaan varten hankittavissa olevat lääkkeet (lääkkeen määräämisestä annetun sosiaali- ja terveysministeriön asetuksen (1088/2010) liitteen 2 muuttaminen)"

Ilmoitamme kantanamme seuraavaa:

1. Asetuksen liitteen 2 alle 8-vuotiaita koskeva ikäraja tulee säilyttää.
2. Optikoille ei tule myöntää oikeutta käyttää sykllopentolaattisilmätippoja pienillä lapsilla, koska näiden silmätippojen käyttöön lapsilla liittyy riski vakaviin systeemiin haittavaikutuksiin, kuten keskushermosto-oireisiin (väsymys, sekavuus, rauhattomuus, hallusinaatiot, kouristukset) sekä sydämen rytmihäiriöihin, hengityslamaan ja kuumeiluun.

Taustaa

Asetusta terveydenhuollon ammattihenkilöistä "564/1994, 16 §: Optikon ammatin harjoittaminen" uudistettiin vuonna 2025. Tuolloin STM:n asetusmuutoksen asiantuntijatyöryhmä totesi, ettei lasinmääritystä alle 8-vuotiaille voida tehdä optikon toimesta potilasturvallisesti ¹. Puutteellisen asetuksenantovaltuuden vuoksi ainoa keino keventää muita optikon ammatin harjoittamiseen kohdistuvia rajoituksia oli kumota nykyinen 16 § kokonaisuudessaan.

Asiantuntijaryhmän lausunnossa kuitenkin todetaan että 16 §:n kumoaminen vaikuttaa erityisesti alle 8-vuotiaiden lasten potilasturvallisuuteen. Lapsen näköjärjestelmä on vielä kehittymässä, joten viivästyneellä tai virheellisellä hoidolla voi olla elinikäisiä seurauksia. Potilasturvallisuuden näkökulmasta laissa on uudistamistarvetta aiemman asetuksen mukaiseen suuntaan lasten näönkehityksen turvaamiseksi.

Lasten näönkehityksen turvaaminen on lääketieteellisesti haastavaa ja vaatii silmälääkäreiltäkin erityistä perehtyneisyyttä. Tämä näkyy mm siinä, että osa yksityisvastaanottoa pitävistä silmälääkäreistä ei ota vastaan lapsipotilaita, vaikka heillä olisi siihen koulutuksensa puolesta edellytykset, mutta vähäinen kokemus. Lapsipotilaiden luotettava ja potilasturvallinen tutkiminen vaatii, paitsi kokemusta lasten näköön vaikuttavista sairauksista, myös varautuneisuutta silmätippojen sivuvaikutuksiin. Sykloplegisiin silmätippoihin liittyy lapsilla riski vakaviin ja ennakoimattomiin systeemiin haittavaikutuksiin, koska lapset ovat aikuisia herkempiä lääkehaitoille kehon koon, imeytymisen ja keskushermoston kehittymättömyyden vuoksi.

Optikoilla ei lain nojalla ole oikeuksia, eikä myöskään koulutuksensa puolesta edellytyksiä, lapsipotilaiden silmäsairauksien diagnostiikkaan. Optikoilla ei ole kokemusta sairaalatyöstä, eikä lapsipotilaiden hätätilanteista. Nämä vaativat lääkärin koulutusta, eivätkä ole optikon täydennyskoulutuksien saavutettavissa.

Sosiaali- ja terveysministeriö on pyytänyt näkemyksiä ehdotetusta muutoksesta:

1) Liittyykö laillistetun optikon vastaanottoaan varten hankittavissa oleviin lääkkeisiin sellaisia riskejä, että alle 8-vuotiaita koskeva raja on välttämätön asiakas- ja potilasturvallisuuden varmistamiseksi?

Kyllä liittyy. Sykloplegisiin silmätippoihin liittyy lapsilla riski vakaviin ja ennakoimattomiin systeemisiin haittavaikutuksiin, koska lapset ovat aikuisia herkempiä lääkehaitoille kehon koon, imeytymisen ja keskushermoston kehittymättömyyden vuoksi. Ikärajan poistaminen heikentäisi potilasturvallisuutta.

2) Antaako optometristin koulutus sellaisenaan tai yhdessä täydennyskoulutusten kanssa riittävät valmiudet lääkkeiden käyttöön alle 8-vuotiaiden vastaanottotoiminnassa asiakas- ja potilasturvallisesti?

Ei anna. Optometristin koulutus painottuu näöntutkimukseen ja optiseen kuntoutukseen, ei lasten lääkehoidon riskien arviointiin tai haittavaikutusten hoitoon eikä täydennyskoulutuksilla voida korvata lääkärikoulutusta, hätätilanteiden hoitoon liittyvää osaamista eikä kliinistä kokonaisvastuuta lapsipotilaista.

Lasten silmäsairaudet ja niiden erotusdiagnostiikka edellyttävät silmälääkärin arviota.

Oulussa 11.2.2026

Ville Saarela, dosentti, neuro-oftalmologi
Ylilääkäri, silmätaudit
Oulun yliopistollinen sairaala
Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialue

Johanna Liinamaa, dosentti
Karsastuspoliklinikan vastuulääkäri,
Arviointiylilääkäri, OYS
Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialue

¹⁾ <https://www.lausuntopalvelu.fi/FI/Proposal/Participation?proposalId=ff181fe3-49b4-4ba3-8fb5-d8f5069b557e>